

spriječiti zla djela samo dotle, dok je mogućnost zatajiti svoj čin odnosno prijetnja kazne manja od koristi, koji taj čin pruža ili obećaje. Bez moralne kontrole nemoguće je spriječiti i to, da se sve posljedice gospodarskih grijeha ili nespretnosti navaljuju na druge, te se na njihov račun, i samo na njihov račun — a to poštenim putem ne ide — ispravlja sudbina (*corriger la fortune!*). Tečaj gospodarskoga života prirodno donosi sa sobom, da neki poslovi ne uspijevaju, da neka roba ne ide, pače i po zlu prodje; ničim se ne da opravdati, da ovakova šteta i nepovoljni tečaj naprosto padne na kupca, da mu se bez upozorenja poda slabija ili loša roba, ili da se još i hvali. Mi smo navikli tražiti od čovjeka, da nosi posljedice svojih čina, da u neku ruku priznaje fatum morala, koji traži za svaki čin odmazdu. Zašto da taj fatum ne vrijedi i u gospodarstvu? Ne mora li i gospodar, ako zna dobiti i steći, jednako biti spreman izgubiti, te nastalu štetu svoju sretnijim poslovima naknaditi. Mi dolazimo eto do istoga posljетка kao i promatranjem prvoga slučaja: granice slobodnome razmahu egoizma postavljene su ondje, gdje gospodarski rad stavlja u pogibelj čovječnost, gdje počinjeno djelo znači povredu dostojnosti ljudske u sebi i u drugome. Korektiv gospodarskih prilika ne leži samo u njihovoj unutrašnjoj konsekvenciji, kojom primjerice nesolidnost vodi do neodrživih odnošaja, nego i u moralnim sposobnostima. Do njih stoji i sigurnost trgovačkih i kreditnih odnošaja. Značajno u tom pogledu uvjerenje, da su gospodarski odnošaji bolje bili osigurani negda, dok se posudjivalo na riječ ili na čestit brk nego danas, kad se posudjuje na mjenicu i obveznicu; nikome ne